

En nisch i hörnet

Arkeologisk undersökning 2023

Kronobäcks klosterruin (L1957:9047, Mönsterås sn, Mönsterås kn, Kalmar län, Småland)

Cecilia Ring

Arkeologisk rapport 2024:7

MUSEIARKEOLOGI SYDOST
– en del av Kalmar läns museum

En nisch i hörnet

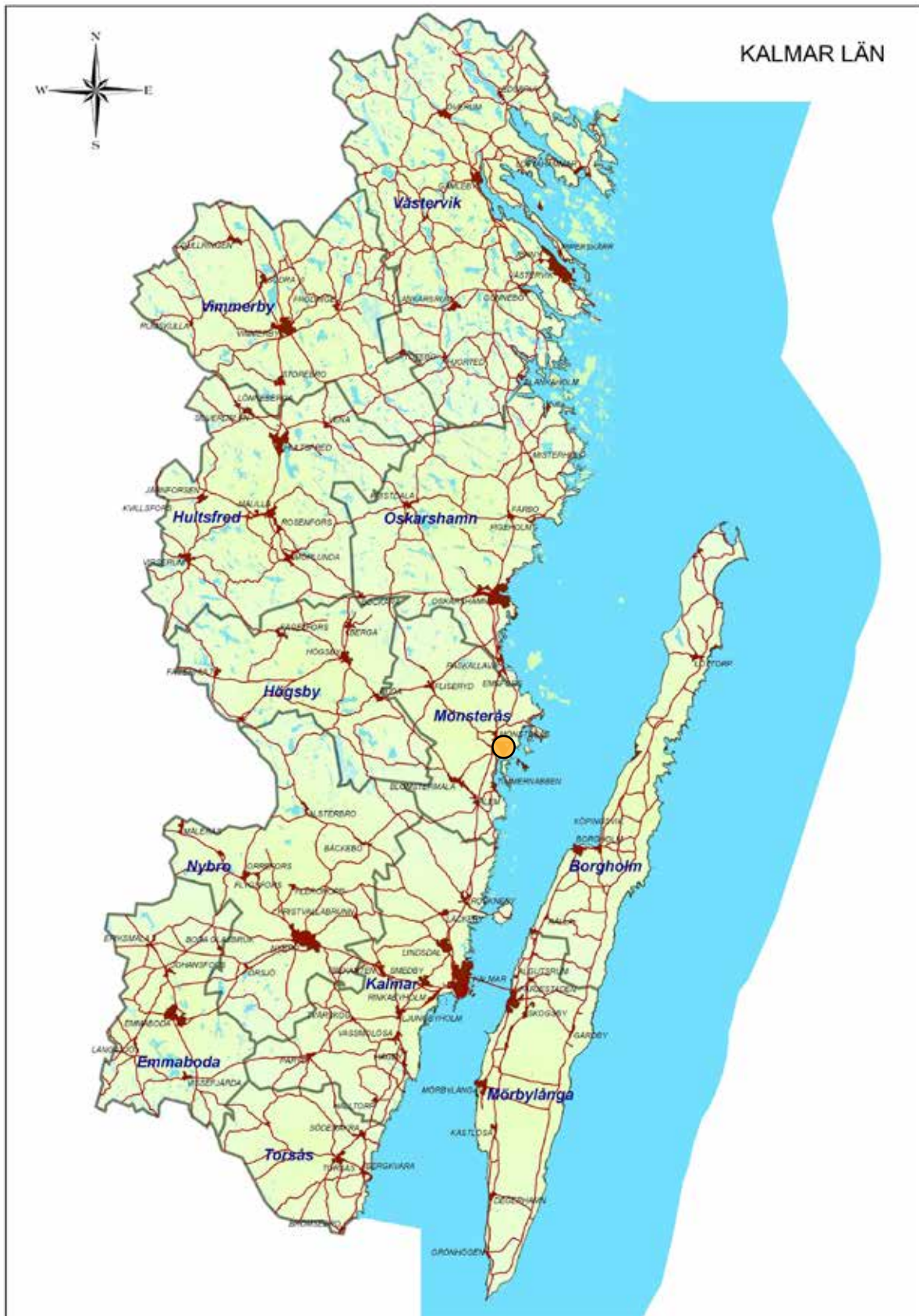
Arkeologisk undersökning 2023

Kronobäcks klosterruin (L1957:9047, Mönsterås sn, Mönsterås kn, Kalmar län, Småland)

Författare	Cecilia Ring
Copyright	Kalmar läns museum 2023
Redaktion	Anna-Karin Karlsson, Seija Nyberg
Kartor	Publicerade i enlighet med tillstånd 507-98-2848 från Lantmäteriverket
Förlag	Kalmar läns museum
ISSN	1400-352X

Innehåll

Sammanfattning	7
Inledning	9
Topografi och fornlämningsmiljö	11
Tidigare undersökningar	12
Syfte och frågeställningar	14
Metod och genomförande	15
Resultat	17
Tolkning	23
Utvärdering	24
Referenser	25
Tekniska och administrativa uppgifter	26
Bilagor	27
Bilaga 1. Foto	28
Bilaga 2. Fotolista	30

Karta över Kalmar län med platsen markerad.

Sammanfattning

Under tre dagar i september genomfördes en amatörarkeologisk undersökning vid Kronobäcks klosterruin i Mönsterås socken. Syftet med den nu aktuella undersökningen, 2023, var att bekräfta teorin om att källarbyggnaden fortsätter söderut. Ansvarig för undersökningen var personal från Museiarkeologi sydost/Kalmar läns museum och deltagare i undersökningen var medlemmar i föreningen Klosterruin Kronobäcks vänner. Vid en undersökning som gjordes 2016, söder om källaren, påträffades och dokumenterades delar av en vägg i den sydvästra delen av källaren. En stenram/mur dokumenterades som gick att följa runt källarens norra och västra sidor och som eventuellt kan skönjas på kullens östra slänt, söder om källaren. Stenramen/muren såg ut att bilda en rektangulär konstruktion som möjligen kan utgöra rester av en äldre byggnad som den nuvarande källaren varit en del av. Två rutor kom att undersökas på den södra sidan om den befintliga källaren i försök att utröna om källarbyggnaden tidigare haft en större utbredning. Vid undersök-

ningen påträffades fortsättningen på muren. Den gick först längre söder ut och sedan i en vinkel mot öster och bildade ett hörn. En spännande detalj var den nisch/öppning som var i hörnet av källarmuren och som verkade vara genomgående. Dess funktion gick dock inte att fastställa utan det krävs ytterligare undersökningar för att förstå konstruktionen.

En ruta grävdes sydost om källaren, vilken var tänkt att fånga en del av en möjlig vägg. Rutan kom av topografiska omständigheter att hamna utanför placeringen för väggen och här påträffades endast raseringsmassor.

Båda schakten bestod övervägande av ras- eller fyllnadsmassor, bestående av stora mängder lösa stenar, djurben, tegelkross, löst bruk, en hel del järnföremål och keramik. Inga fynd tillvaratogs dock då de lager som undersöktes var raserings/utfyllnadslager och innehöll även recent material.

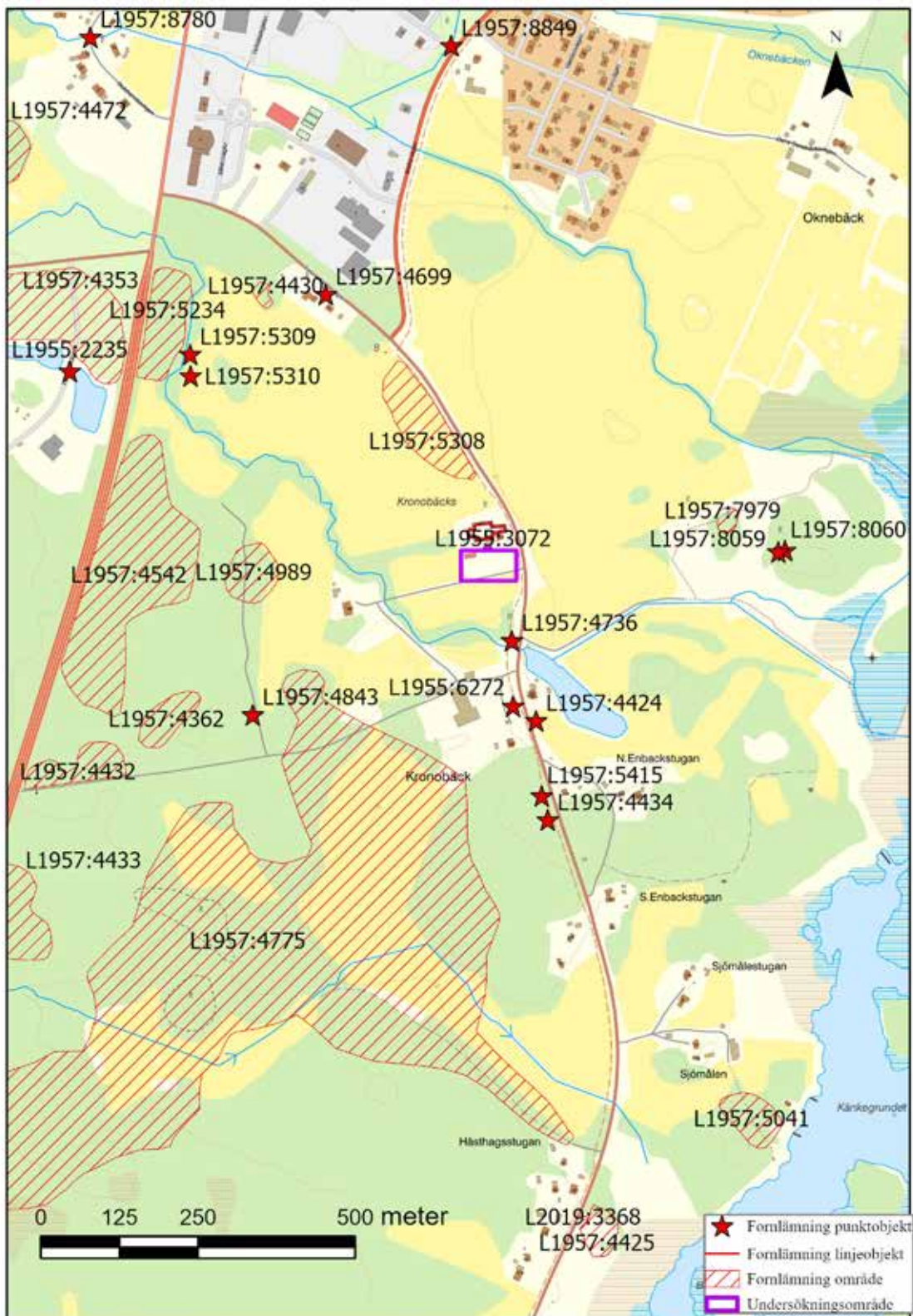

Figur 1. Översikt.

Inledning

Klosterruinen i Kronobäck, Mönsterås socken (fig. 1) har en intressant historia. Det tidigaste, sannolikt på 1200-talet, som uppfördes på platsen var ett kapell eller ett härbärke, sedan har det byggts om och till och använts som kapell och hospital innan Johanniterordens kyrkobyggnad uppfördes på 1480-talet. Föreningen Klosterruin Kronobäcks vänner har under flera år genomfört och deltagit i arkeologiska undersökningar inom området för klosterruinen. De är intresserade av att skaffa sig ny kunskap om ruinen och dess

omgivningarna för att bland annat kunna utveckla området som besöksmål. Därför initierade och finansierade föreningen en amatörarkeologisk undersökning under tre dagar under hösten 2023 under ledning av en arkeolog från Museiarkeologi sydost/Kalmar läns museum. Under de tre dagarna deltog 19 personer från Klosterruin Kronobäcks vänner. Vissa var med och grävde och andra hade uppgiften att informera och berätta för besökare om platsen och undersökningen.

Figur 2. Fornlämningar i närområdet.

Topografi och fornlämningsmiljö

Kronobäcks klosterruin ligger i Mönsterås kommun i Stranda härad. Kommunen har en lång kustremsa med slättbygd i öster som övergår i blandskog med småjordbruk och skogsbygd i väster. Flera flacka åsar som tillkom i samband med inlandsisens tillbakadragande för ca 14 000 år sedan finns i området. I kommunen finns två större vattendrag, Emån och Alsterån. Själva Mönsterås köping ligger ett par kilometer NNO om kloster-ruinen. Klosterkyrkoruinen ligger kustnära med bara cirka 600 meter till vattnet. Ruinens närområde består av öppen åkermark som i väster, norr och söder övergår i gles blandskog.

Miljön runt om Kronobäcks klosterruin domineras av fornlämningar från yngre järnålder och historisk tid. Den aktuella klosterruinen är registrerad som en fast fornlämning (L1957:9047) fig. 2.

Öster om ruinen finns ett gravfält (L1957:7979), bestående av närmare 50 gravar av olika typer så som runda stensättningar, högar, resta stenar m.fl. Strax intill gravfältet finns ytterligare en gravgrupp från järnåldern med två runda stensättningar (L1957:8059 och L1957:8060). I anslutning till gravarna är en nyupptäckt hällristning i form av ett skålgropsblock (L2023:1131). Norr och väster om kyrkoruinen finns det registrerade boplatser (L1957:5308 resp. L1957:4989). Framför allt väster och sydväst är det stora områden med fossil åker registrerade (L1957:4775, L1957:4542). I samband med anläggandet av ett våtmarksområde ca 700 meter OSO om klosterruinen hittades under sommaren 2008 delar till en spärranläggning som genom dendrokronologiska analyser daterades till tidigt 1100-tal (Einarsson & Gainford 2008).

Mönsterås omskrivs första gången 1326 men där har sannolikt funnits bebyggelse redan i början av 1300-talet. Från början utmärkte sig platsen mest som en marknadsplats med en naturlig hamn där vägarna från kusten mötte de från inlandet. Under slutet av 1300-talet och fram till 1500-talet tillhörde marken på och kring åsen i dagens Mönsterås, Vadstena kloster och klostergården i Åsevad (Länsstyrelsen 2017).

Den äldsta kyrkan i Mönsterås var sannolikt i trä och uppförd under 1100-talet i samband med att sockenbildningen var klar (RAÄ). En dopfont från sent 1100-tal förstärker antagandet och finns än idag bevarad i kyrkan. På 1200-talet ersattes träkyrkan av en kyrka i sten och på 1700-talet börjades det diskuteras om att bygga en ny kyrka då den dåvarande kyrkan blivit för liten i samband med befolkningsökningen. Den nuvarande kyrkan stod färdig 1847.

Övriga bevarade medeltida lämningar av betydelse i kommunen utgörs av ruinerna efter bland annat en källare och flera hus och bryggor på Källarholmen, nordost om Mönsterås. I den södra delen av kommunen återfinns lämningar av Pata och väster om köpingen uti i skärgården på ön Björnö ligger Björnöhus vars ursprung går tillbaka till 1600-talet.

Den ruin som är synlig idag och som utgör Kronobäcks klosterruin härrör från Johanniterordens kyrkobyggnad som uppfördes på 1480-talet. Tidigare under medeltiden fanns här, vid olika tidpunkter, härbärke, kapell och hospital. Sannolikt började man bygga på platsen under 1200-talet. Det första som uppfördes var troligen

ett litet härbärke eller ett kapell. Härbärgen och kapellet, som möjligen var samma byggnad, var till för människor som reste och behövde stanna och sova och få andlig och lekamlig spis. Det låg bra placerat, längs en viktig land- och sjöväg (Brunius, 1990).

Första gången som ett hospital omnämns i området var år 1292. Då donerades jord till ”hospitalet i Norrabygd” av riksrådet Svante Polk Knutsson. Flera donationer gjordes till hospitalet, till exempel testamenterade Asrun Eriksdotter, med kopplingar till Kråkerum, en säng med sängkläder år 1341. År 1479 beslutade riksrådet att ge ”*Kronans spetal Kronobäck, som fordom kallades Oknebeck, med alla dess ägodelar i löst och fast, ränta och rättigheter till S:t Johannesorden och att bröderna i det kloster som där ska byggas, må njuta samma friheter och privilegier som Johanniterklostret i Eskilstuna*” (Brunius 1990). Johanniterna fick alltså överta hospitalet och de förväntades fortsätta vårda sjuka men även bygga ett kloster. Den nya klosterkyrkan var hela 65 meter lång. Johanniterna verkade i Kronobäck fram till reformationen. År 1529 meddelar Gustav I (Vasa) att klostret åter ska bli ett hospital. Platsen kom därefter att tjäna som översteboställe och under 1900-talet som handelsträdgård.

Tidigare undersökningar

Ett flertal undersökningar och dokumentationer har gjorts av klosterruinen, där den tidigaste dokumentationen är från 1630-talet och består av en uppritning som finns i en kyrkbok. Under åren 1945–46 genomfördes en kraftig rekonstruktion av ruinen då stora delar av kyrkan kom att grävas ut. Dokumentationen från undersökningen förekommer i form av två artiklar (Lagerholm 1951 & 1963) som främst rör själva kyrkobyggnaden.

I samband med breddning av kustvägen 1954 genomförde Riksantikvarieämbetet (Raä-SHM 5395/53.ATA) en undersökning öster om koret som påvisade rester efter en kyrkogård med ett flertal människoskelett, flera av dessa med allvarliga men läkta skador. Eftersom skeletten inte

gick att datera så är det svårt att veta när och varför skadorna uppstått, om det varit oroliga tider. Möjligen kan skeletten hänföras till perioden för hospitalet.

Vid en större arkeologisk utredning av området norr om Kronobäck (Lekberg 1994) påträffades medeltida material vid en ytinventering på åkern norr om ruinen. Under våren 2007 gjordes magnetometerundersökningar inom detta område liksom söder och öster om kyrkoruinen för att leta efter spår av övriga klosterbyggnader. Resultaten från undersökningen visar på aktiviteter främst norr om ruinen (Envall 2007).

Under 2007 gjordes en undersökning i form av en mindre forskningsgrävning i anslutning till kyrkans sydvägg för att få material till en kalkbruksdatering. Tyvärr visade sig proven inte kunna ge några säkra dateringar. Vid utgrävningen påträffades 4 gravar vilka inte undersöktes utan gravarna lämnades efter dokumentation kvar (Holmén & Ring). I samband med undersökningarna togs också prov på en av bjälkarna i källaren söder om ruinen och skickades på dendrokronologisk analys. Med hjälp av dendrokronologisk analys och ¹⁴C-prov analyserades bjälken till perioden mellan 1410–1635. De sammantagna resultaten gjorde att källarbyggnaden tolkades ha uppförts under samma byggfas som klosterkyrkan under slutet av 1400-talet.

I oktober 2009 gjordes en arkeologisk förundersökning inför uppförandet av en informationsbyggnad vid klosterruinen. Utgrävningen genomfördes av Kalmar läns museum i samarbete med medlemmar från Klosterruin Kronobäcks vänner. I samband med undersökningen plockades det ursprungliga golvet i absiden fram, efter att ha legat dolt under grästörv sedan 1940-talet. Under raseringsmassorna i koret påträffades tre gravar. Utifrån armställningen på en av de begravda individerna gjordes en preliminär datering till 1400–1500-talet (Serlander 2010). Studier av olika armställningar på medeltida begravningar har kunnat visa på en kronologi där gravlagda med

händerna korslagda över bröstkorgen begravts på 14–1500-tal (Redin 1976).

Under september 2016 utförde Museiarkeologi sydost/Kalmar läns museum efter ansökan från Klosteruin Kronobäcks vänner en mindre arkeologisk undersökning intill den källare som ligger söder om kyrkoruinen. Syftet med undersökningen var dels att se om det fanns spår efter en byggnad som legat där källaren ligger idag men som haft en annan orientering och som också kan ha varit ett större hus. Dels att se om det gick att följa den stenpackning som delundersöktes vid en ledningsdragnings 2010. I samband med undersökningen gjordes också en fotodokumentation av källaren, både invändigt och utvändigt. Denna fotodokumentation låg till grund för en 3D-återgivning av källaren och området runt denna Nilsson, 2017). En mur av stenar kunde följas runt källarens norra och västra sidor och kunde

eventuellt skönjas på kullens östra slänt, söder om källaren. Denna såg ut att bilda en rektangulär konstruktion som eventuellt utgör rester av en äldre byggnad som den nuvarande källaren varit en del av.

I samband med schaktningsarbete inför nedläggande av VA-ledningar i vägbanan precis öster om klosteruinens kor påträffades i maj 2018 ett antal humana skelettdelar. Museiarkeologi sydost/Kalmar läns museum besiktigade platsen och konstaterade att ett flertal gravar blivit genomgrävda. Länsstyrelsen bedömde att det räckte med en dokumentation av schaktets profilväggar. Vid profildokumentationen konstaterades att 34 gravar skadats vid schaktningen. En tydlig begränsning av begravningsplatsen åt norr kunde fastslås och ett kulturlager från samma tid som begravingarna dokumenterades (Ring 2019).

Syfte och frågeställningar

Klosterruin Kronobäcks vänner har som övergripande mål med sin verksamhet att konstant förbättra besöksmålet Kronobäck men också att lära sig mer om ruinen och dess omgivning. Under 2023 hade gruppen förhoppningar om att kunna undersöka ytterligare delar av området för att öka kunskapen.

2023-års undersökning koncentrerades till området söder om och i anslutning till den lilla källaren.

Byggnaden som idag ser ut som en källare är eventuellt rester av en större byggnad som fun-

nits på platsen. Den större byggnaden antas haft två våningar och äldre planritningar visar att den kan ha haft måtten 13x18 alnar och var betydligt längre på sydsidan än idag. Källarens funktion är dock inte fastlagd. En teori är att priorn för klostret här tillsammans med bröderna.

Frågan inför 2023-års ansökan hade koncentrerats till att försöka få svar på:

- Huruvida källarbyggnaden ursprungligen har varit större och eventuellt haft en större utbredning söder ut?

Metod och genomförande

Undersökningen genomfördes helt och hållet för hand. Innan undersökningen påbörjades gjordes en fotodokumentation över det aktuella området.

Planen var från början att undersöka två mindre ytor om den synliga källarbyggnaden i syfte att försöka få svar på om källaren har en vidare utbredning främst åt söder. Två mindre rutor, ca 2,5x2,5 meter respektive 1,6x1 meter undersöktes. Rutorna torvades inledningsvis av för hand och torven sparades till återställning. All fortsatt grävning skedde också den för hand. Rutorna grävdes i vad som upplevdes som möjliga lager,

när materialet bytte karaktär något blev det ett nytt lager. Detta kom mer att bli ett grävtekniskt arbetssätt än att det fanns några tydliga lager. Alla massor i rutorna sållades, fig 3. Då inga lager fanns i schakten ritades inga profiler av schaktväggarna utan allt dokumenterades genom fotografering med digitalkamera.

Konstruktioner och murar mäts in med GPS och dokumenteras inom arbetsflödet IDA samt genom fotografering. Metalldetektor användes för att söka av ytorna.

Figur 3. Alla massor sållades. Här sållar Irene och Stellan.

Figur 4. Här återställs ruta 2.

Inga fynd tillvaratogs då det bedömdes som om alla lager var påverkade av recent material. I undersökningsplanen hade det uppgetts att endast fynd av särskilt intresse planerades att tas tillvara.

Undersökningsområdet återställdes med de massor som grävts upp efter slutförd undersökning, figur 4.

Lokalpressen var på plats och en artikel publicerades i Barometern den 2023-10-03. Skolorna i närområdet var vidtalade men hade ingen möjlighet att besöka platsen under de aktuella dagarna.

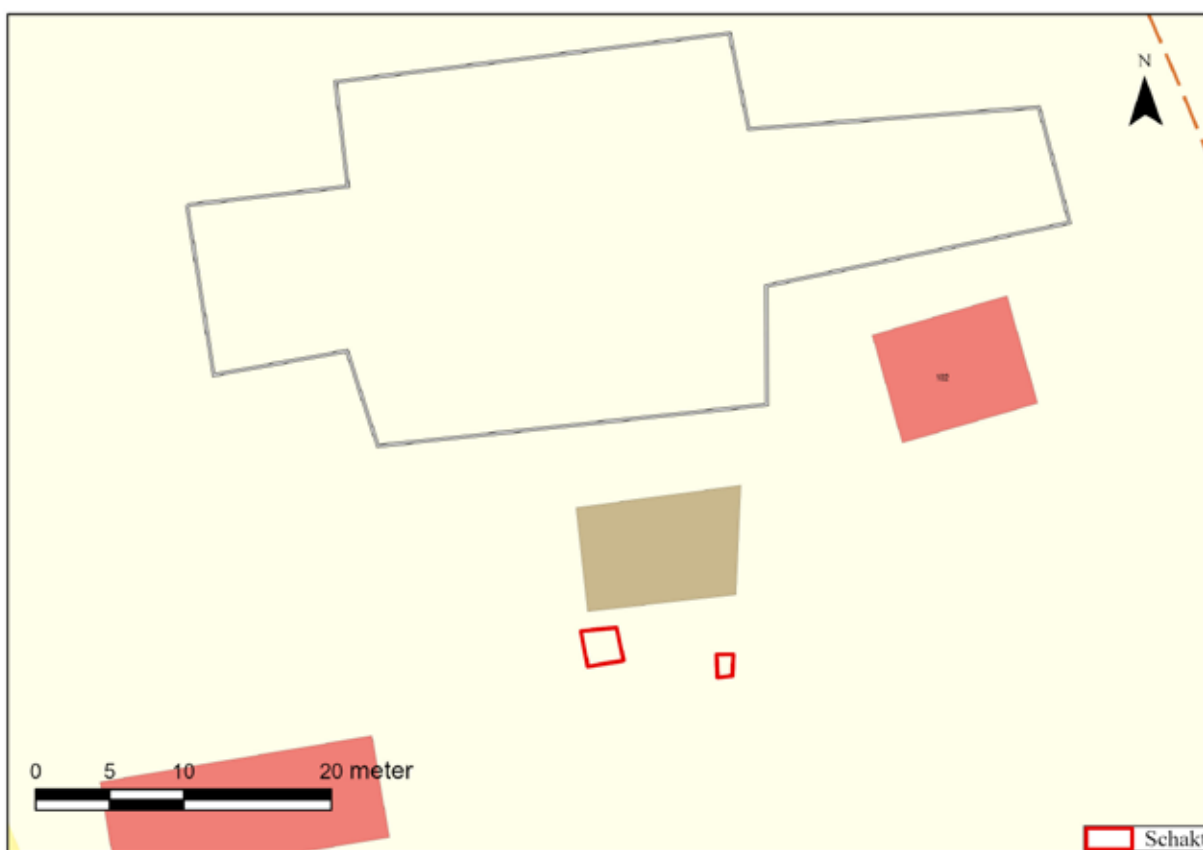
Resultat

Två rutor togs upp och undersökts på den södra sidan om källaren, Ruta 1 och 2, (fig 5).

Ruta 1 placerades rakt söder om den västra befintliga källarväggen, över den yta som antogs skulle kunna vara ett hörn om muren fortsatte som förväntat, fig 6. Ganska snart kunde det fastställas att det fanns en mur som gick i nord-sydlig-riktning i förlängningen av den befintliga källaren.

Den synliga murdelen i väster svängde i söder av mot öster och bildade ett murhörn, fig 7.

Rutan grävdes som tidigare nämnts i fiktiva lager (K4, 5, 8, 9, 10, bilaga 2) De tre översta lagren bestod av sand blandat med rikligt med kalkbruk, glas, tegel, stenar djurben med mera. Dessa tolkades som recenta. Lager 9 var ett avsatt lager. Det bestod av beige-grå kompakt lera med inslag av

Figur 5. Placeringen av rutorna 1 och 2 i förhållande till byggnaden.

Figur 6. Den västra rutan, ruta 1 placerades i förlängningen av den synliga källarväggen. Här torvas ytan av med hjälp av medlemmar i föreningen. Foto från V.

Figur 7. Muren dök upp strax under torven. Foto från N.

Figur 8. Muren fotograferad från N.

kol. Lerlagret täckte botten av rutan och det kunde också iakttas att lerlaget på sina ställen gick upp på väggen i väster. Under lerlaget var ett humöst lager (K10) innehållande kol. Därunder kom undergrunden bestående av gulbeige sand. Lager 4, 5 och 8 var egentligen ett och samma lager och tolkades som ett raserings- och utfyllnadslager. Lager 9, lerlaget, var dock konstruerat på plats och 10 kan ha varit den ursprungliga marknivån.

I rutan påträffades en mur (K20) som fortsatte i förlängningen av källarens vägg och som vek av mot öster. Som bredast var den 1,5 meter bred. Den del som var synlig i nord-sydlig riktning var 2,5 meter lång och i öst-västlig riktning cirka 2,4 meter. Höjden på muren var ungefär 0,9 meter. Den var uppförd i natursten vilka var mellan 0,4–0,7 meter stora, fig 8. På den västra utsidan var muren mycket ”lös” och vissa stenar vekade hänga mer utanför än i muren. Det var inga tydliga skift i muren utan det understa skiktet föreföll vara uppbyggt av de lite större stenarna 0,40–0,6 meter stora. Mellan dessa fanns mindre stenar in-

Figur 9. I hörnet av muren var en öppning. Vad den används till är i dagsläget inte helt klart. Foto från N.

Figur 10. Nischens tak och sidor verkade vara putsade med bruk. Foto från N.

kilade. Det var inget tydligt bruk mellan stenarna dock fanns det puts på vissa av dem så möjligen har insidan varit putsad. I det hörn som bildades mellan den västliga och den södra vägen var en öppning eller en nisch. Den gick diagonalt från det inre hörnet mot murens yttre hörn, se fig 9.

Taket på öppningen utgjordes av en större sten med flat undersida och det gick att se spår av att det legat ytterligare en sten närmare öppningen. Detta syntes genom att det fanns spår av kalkbruk på de båda stående väggstenarna. Öppningen var ungefär 0,4 meter bred och ungefär 1,2 meter djup (fig 10). I den inre delen, så långt som det gick att mäta var den cirka 0,2 meter bred. Det gick inte att känna någon sten i den bakre delen utan det är möjligt så att det har varit en genomgående öppning. Nischens sidor var putsade och det såg ut att vara ett tjockt lager av kalkbruk i botten av öppningen.

Figur 11. Mellan de större stenarna var mindre inkilade. Foto från Ö.

Vad öppningen, vilken är placerad i bottennivå av byggnaden varit till för är ännu inte utrett.

Ytan innanför murarna bestod av fyllnadsmassor från toppen av schaktet, direkt under torven, ner till botten, ca 0,8 meter djupt. Materialet i fyll- eller rasmassorna bestod bland annat av naturstenar, tegel, stora mängder djurben och modernt glas, fönsterglas och spik. Hela ytan verkar ha blivit uppfylld i relativ modern tid. Mot botten av schaktet var dock ett kompakt lerlager som också gick upp lite på de nedre stenarna. Stenarna var inte lagda i några tydliga skift och mellan de större stenarna var mindre sten inkilade, fig. 11. Det fanns också spår efter att väggen varit putsad.

Bland fynden påträffades ett profiltegel. Detta råkade dock följa med vid återfyllningen och datering och typ är därför osäker.

Figur 12. Placeringen av ruta 2. Den stora stubben med rötter i bakgrunden tvingade placeringen till en annan än den först tänkta. Foto från Ö.

Ruta 2 kom att läggas något längre söder ut än vad som var planerat. Detta berodde på en stor ek stubbe med rötter som gjorde det omöjligt att placera undersökningsytan där den från början var tänkt att ligga, fig 12. Eftersom rutan kom längre från väggen än var som var tänkt så kom frågeställningen att förändras. Det ursprungliga syftet att försöka fånga en eventuell vägg ändrades. Nu blev frågeställningen inriktad på att se om ytan utanför en tänkt vägg varit stenlagd, vilket tidigare hade kunnat dokumenteras på den östra sidan om källarbyggnaden.

Rutan kom att grävas i fyra fiktiva lager (K2, 3, 6 och 7) allt eftersom massorna ändrade karaktär. Direkt under torven var ett lager (2) med modernt tegel, glas porslin mm (fig 13). Det var det tydligt recent och påfört material. I det översta skicket var också större stenar som mätts i som

K1. Stenarna tolkades först möjligen som en del till en konstruktion men det visade sig att det snarare var raseringsmaterial. Under lager 2 var lager 3. I detta lager var det stor mängd fragment av bruk, djurben, stor mängd fisk, men även recent material i form av bland annat modern spik. Lager 6 innehöll tegelflis, kalkbruk och stora mängder djurben. nöt, gris, fisk. Mot botten var ett antal 0,4–0,5 meter stora stenar. I lager 7 närmast botten av rutan bestod av mycket kalkbruk och en del kolbitar. Undergrunden bestod av ljus sand. När botten av rutan var nådd kunde det dock konstateras att allt bestod av rivnings- och raseringsmassor och således kunde tolkas som ett lager.

Efter det att botten var nådd i rutan så återfylldes rutorna med de uppgrävda massorna och grästorvorna återställdes.

Figur 13. Ruta två grävdes i "lager". Foto från Ö

Fig 14. Fynd av en större tegelsten påträffades i rase-ringsmassorna, den tillvaratogs dock inte.

Fig 15. Blandade fynd från undersökningen, ej tillvaratagna.

Tolkning

Syftet med undersökningen var att utröna om de synliga murarna söder om källaren var ytterligare byggnadsmurar och om de i så fall gick att följa i vinkel mot den befintliga källaren. Undersökningen resulterade i att det visade sig finnas en mur som förväntat och det visar på att byggnaden antingen kan ha fortsatt alternativt att det är ytterligare en byggnad. I rapporter från tidigare undersökningar på platsen har det diskuterats om det funnits en tidigare byggnad på platsen söder om källaren. *”Rhezelius gjorde 1634 en uppmätning av kyrkoruinen och har då också ritat ut ett hus som verkar ha legat ungefär på den plats där källaren ligger idag (fig. 20). Detta hus är dock långsmalt i N-S riktning och inte i V-Ö som källaren idag är. Det finns således en möjlighet att den byggnad som Rhezelius avbildat är resterna efter en äldre byggnad som sedan den nuvarande källaren inrymts i”* (Nilsson, 2017). Tidigare undersökningar har visat på ett stenlagt golv och vid den nu utförda undersökningen var det i botten av schaktet ett kompakt lerlager som skulle kunna vara delar av en golvkonstruktion.

Vad den påträffade nischen har för funktion, har ännu inte kunnat fastställas. I medeltida hus, i till exempel Gamla stan i Kalmar, har man återfunnit olika typer av nischer i källargrunder (Larsson, 2017). Dessa har en bakre vägg och i dem har de sannolikt förvarat olika saker så som mat och dryck. Eftersom vi inte kunde bekräfta om den nu undersökta nischen var öppen rakt igenom muren så är det svårt att avgöra vilken funktion den har haft. Om det finns det en bakre vägg i öppningen, vilket det dock inte föreföll att göra, så kan den ha använts till någon form av förvaring. Är nischen å andra sidan öppen rakt igenom, som den verkade

Figur 16. Lagren i ruta 2 visade sig vara raserings- eller rivningslager ända ner till den orörda marken.

vara, så bör konstruktionen fungerat för att kunna transportera ut något genom öppningen.

Resultatet av undersökningen av ruta 2 visade att det endast fanns raserings/utfyllmassor utanför en eventuell vägg i öst-västlig riktning söder om den befintliga källarväggen. Den mur som fångades i Ruta 1 låg sannolikt något längre norr ut än där Ruta 2 kom att hamna på grund av stubben som fanns på platsen. Detta bevisar dock inte att väggen inte fortsatte. Det går dock att konstatera att den stenläggning som påträffats tidigare är på den östra sidan av källaren inte fortsatte på den södra sidan.

Utvärdering

Den aktuella undersökningen kunde påvisa att den teori om att den synliga väggen i väster fortsatte som en del söder om den befintliga källaren visade sig stämma. Detta var också frågeställningen inför undersökningen, som bestod i att undersöka om det fanns rester efter en byggnad söder om källaren. Undersökningen har dock skapat ytterligare frågor om murens funktion och uppbyggnad. Ytterligare frågor har tillkommit, hänger de nya murarna ihop med källaren, eller är de två separata byggnadsfaser/byggnader? För att kunna svara på detta behövs ytterligare undersökningar där man bör undersöka om den ”nya” muren ansluter eller ingår i den befintliga

källarmuren genom att undersöka en yta där de bägge möts.

För att komma närmare svaret på öppningen/nischen i det sydvästra hörnet skulle det vara intressant att göra en undersökning på utsidan av väggen för att se om nischen är genomgående. Och om det då också även finns ett utkastlager utanför nischens öppning.

Sammanfattningsvis finns det många frågor att försöka besvara innan den slutgiltiga tolkningen av källarbyggnaden är utredd.

Referenser

- Angelin Holmén, E. Ring, C. 2007 Kronobäcks klosterkyrkoruin Arkeologisk undersökning Kronobäck 1:1 och 1:7 Mönsterås socken, Småland. Kalmar läns museum Rapport 2007
- Brunius, Jan & Ferm, Olle (red.) (1990). Det medeltida Sverige Bd 4 Småland, 2 Handbörd, Stranda. Stockholm: Vitterhets-, historie- och antikvitetsakad.
- Einarsson. L., Gainsford. M., 2008. Rapport om marinarkeologisk provtagning, undersökning och datering av påträffad pålkonstruktion öste om Kronobäcks klosterruin. Kronobäck, Mönsterås kon, Kalmar län. Kalmar läns museum.
- Larsson, Stefan & Stibéus, Magnus (2017). *Valnötsträdet 8, Kalmar gamla stad: Kalmar län, Småland, Kalmar stad och kommun, Valnötsträdet 8, fornlämning Kalmar 94: arkeologiska förundersökningar 2014-2016*. [Stockholm]: Arkeologerna, Statens historiska museer
- Nilsson, N. 2017. Vad döljer sig vid källaren i Kronobäck? Arkeologisk förundersökning 2016 Kronobäck 1:7, Mönsterås sn, Mönsterås kn, Småland. Arkeologisk rapport 2017:15. Kalmar läns museum
- Redin, L. 1976. Lagmanshejdan: ett gravfält som spegling av sociala strukturer i Skanör. Lagmanshejdan: a cemetery reflecting social structures in Skanör. Diss. Lund : Univ., 1977
- Ring, C. 2018. Dokumentation av gravar vid Kronobäcks klosterruin Schaktdokumentation 2018 Kronobäcks klosterruin, Mönsterås socken, Mönsterås kommun, Kalmar län. Rapport Kalmar läns museum 2019:05
- Serlander, D., Grimhammar, D., Nilsson, N., 2010. Kronobäcks klosterruin. Förundersökning inför byggandet av ny informationsbyggnad 2009–2010. Kronobäck 1:7, Mönsterås socken och kommun, Kalmar län. Arkeologisk rapport 2011:17. Kalmar läns museum

Arkivhandlingar

Raä-SHM 5395/53.ATA

Digitala källor

Underlag till riksintressen för kulturmiljövården Mönsterås kommun Antagen av Riksantikvarieämbetet 2015-04-08, 2015-08-18 samt 2017-03-07. Underlag till riksintressen för kulturmiljövården Mönsterås kommun (lansstyrelsen.se)

RAÄ bebyggelseregistret. Bebyggelseregistret (BeBR) - Riksantikvarieämbetet (raa.se)

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr:	431-4101-2023
Kalmar läns museums dnr:	33-108-2023
Projektnummer KLM:	A2334
Uppdragsgivare:	Klosterruin Kronobäcks vänner
Landskap:	Småland
Kommun:	Mönsterås kommun
Socken:	Mönsteråssocken
Fastighet:	Kronobäck klosterruin
Fornlämningsnr:	L1957:9047
X koordinat:	6 320 359 (N)
Y koordinat:	587330 (E)
Latitud:	57°1'6.4
Longitud:	16°26'18.1
M ö h:	7 möh
Fältarbetstid:	2023-09-27-2023-09-29
Antal arbetsdagar:	3 dagar
Personal:	Cecilia Ring (projektledare Museiarkeologi sydost/Kalmar läns museum) Irene Holm, Helen Lindeborg, Ulrika Wretås, Christina Englund Tommy Englund, Michael Pettersson, Peter Christensson, Gull Strömberg, Börje Jonsson, Birthe Kronblad, Björn Kronblad, Hans Kihlbaum. Stellan Hamrin, Sofia Friman, Ann-Kristin Thunberg, Håkan Fältman, Ellen Sjömålen, Hedvig Sjömålen, Elisabeth Odarp.
Foto, Du-nummer:	Du 445
Fyndnummer:	Inga fynd tillvaratagna
Tidsålder:	Medeltid-Historisk tid
Dokumentation:	All dokumentation förvaras på KLM.
Inmätning:	GPS. Koordinater och höjdangivelser i rikets koordinatsystem SWEREF 99 TM och RH2000.

Bilagor

Bilaga 1. Foto

Bilaga 2. Fotolista

Bilaga 1. Foto

Du445_024

Du445_025

Du445_026

Du445_027

Du445_028

Du445_029

Du445_030

Du445_031

Du445_032

Du445_033

Du445_034

Du445_035

Du445_036

Du445_037

Du445_038

Du445_39

Du445_040

Du445_041

Du445_042

Du445_043

Du445_044

Du445_045

Du445_001

Du445_002

Du445_003

Du445_004

Du445_005

Du445_006

Du445_007

Du445_008

Du445_009

Du445_010

Du445_011

Du445_012

Du445_013

Du445_014

Du445_015

Du445_016

Du445_017

Du445_018

Du445_019

Du445_020

Du445_021

Du445_022

Du445_023

Bilaga 2. Fotolista

Fotolista digitala bilder

Landskap: Småland
Socken: Mönstrås
Fastighet: Kronobäck kloster

2023

DU 445

Nr Motiv	Från	Datum
1 Översikt över den sydvästra ytan som skulle undersökas	V	2023-09-27
2 Översikt över de sydöstra ytan som skulle undersökas	S	2023-09-27
3 Avtorvning av den sydvästra ytan	N	2023-09-27
4 Grävning i den sydöstra rutan	NNO	2023-09-27
5 Raseringsmaterial i den sydöstra rutan	S	2023-09-27
6 Grävning av den sydvästra ytan	SSV	2023-09-27
7 Grävning av den sydvästra ytan	V	2023-09-27
8 Morgon över sydvästra grävnytan	VSV	2023-09-28
9 Morgon över sydöstra grävnytan	SSO	2023-09-28
10 Foto på den västra gaveln av källarbyggnaden	V	2023-09-28
11 Deltagarna från Kronobäck studerar det vi grävt fram, ytan i sydväst	N	2023-09-28
12 Ytan i sydväst under utgrävning	S	2023-09-28
13 Ytan i sydväst under utgrävning	S	2023-09-28
14 Vägghkonstruktionen börjar att synas	SSO	2023-09-28
15 Deltagarna från Kronobäck studerar det vi grävt fram, ytan i sydväst	N	2023-09-28
16 En djurtand som påträffades		2023-09-28
17 Den sydöstra ytan blev djup och innehöll bara rasmassor	S	2023-09-28
18 Irene och Pär sållar	NNV	2023-09-28
19 Ytan i sydväst under utgrävning	S	2023-09-28
20 Nischen/öppningen i hörnet av grunden	N	2023-09-29
21 Nischen/öppningen i hörnet av grunden	N	2023-09-29
22 Gropen var fylld med rasmassor	S	2023-09-29
23 Grunden med nischen/öppningen	NNO	2023-09-29
24 Grunden med nischen/öppningen	N	2023-09-29
25 Grunden med nischen/öppningen i plan	SO	2023-09-29
26 Den östra grävnytan läggs igen	S	2023-09-29
27 Rawsmassorna var fyllda med ben		2023-09-29
28 Sållning	N	2023-09-29
29 I mot botten av schaktet var ett ljusterlager.		2023-09-29
30 Öppningen/nischen	N	2023-09-29
31 Grunden var lite "slarvigt" lagd	Ö	2023-09-29
32 Foto in i öppningen/nischen	N	2023-09-29
33 Nischen var drygt 110 cm djup	N	2023-09-29
34 Foto in i öppningen/nischen	N	2023-09-29
35 Grundstenarna i vägghkonstruktionen	Ö	2023-09-29
36 Raslager i den östra profilen	V	2023-09-29

Nr Motiv	Från	Datum
37 Öppningen/nischen	N	2023-09-29
38 Vägghkonstrktionen i plan	N	2023-09-29
39 Lerlagret mot bottenav rutan kunde ses gå upp lite på väggarna.	Ö	2023-09-29
40 Stora mängder av djurben, fisk, gris, ko mfl		2023-09-29
41 Stora mängder av djurben, fisk, gris, ko mfl		2023-09-29
42 Moderna fynd i fyllningen		2023-09-29
43 Moderna fynd i fyllningen		2023-09-29
44 Igenläggning av den sydvästra ytan	VSV	2023-09-29
45 Stortegel påträffades i rasmassorna		2023-09-29

Adress Box 104,
S-392 21 Kalmar

Telefon 0480-45 13 00

E-post info@kalmarlansmuseum.se
Webb kalmarlansmuseum.se

